

WPROWADZENIE

Oddajemy do rąk Państwa książkę *Karty z dziejów Naukowego Koła Chemików Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wspomnienia studentów i absolwentów – Złotej Księgi Wydziału Chemii UJ* Tom 2, stanowiącą uzupełnienie tomu pierwszego wydanego w 2000 roku z okazji Jubileuszu 600-lecia Odnowienia Akademii Krakowskiej¹. Jest ona poświęcona młodzieży akademickiej, która zawsze była i jest, oprócz prowadzenia badań naukowych i kształcenia przyszłych uczonych, głównym celem i powodem funkcjonowania uczelni. Uniwersytet istnieje bowiem po to, aby uczynić ze studentów dobrych obywateli, przygotować do zawodu wymagającego specyficznej wiedzy i umiejętności, jest instytucją, która uczy zwykłego studenta, jak zostać osobą kulturalną i dobrym fachowcem.

Księga ta adresowana jest do szerokiego grona naszych absolwentów i studentów – ludzi, którzy zawsze stanowili i stanowią niezwykle cenny kapitał uczelni.

Książka ma cel dwójaki: po pierwsze, uczczenie setnej rocznicy założenia Naukowego Koła Chemików Uniwersytetu Jagiellońskiego, która przypadała na dzień 5 listopada 2004 roku. Z okazji jubileuszu koło zostało odznaczone Medalem 600-lecia Odnowienia Akademii Krakowskiej przez Rektora UJ prof. Franciszka Zięjkę.

Drugim, nie mniej ważnym celem było ukazanie obrazu życia różnych roczników studentów Wydziału Chemii UJ i losów zawodowych absolwentów.

Książkę *Karty z dziejów Naukowego Koła Chemików Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wspomnienia studentów i absolwentów* najlepiej czytać łącznie z pierwszym tomem *Złotej Księgi Wydziału Chemii UJ* oraz ze stronami internetowymi Uniwersytetu Jagiellońskiego (<http://www.uj.edu.pl>), Wydziału Chemii UJ (<http://www.chemia.uj.edu.pl>) i stronami internetowymi tych wydziałów, które prowadzą razem z nami zajęcia dydaktyczne dla studentów: Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi (<http://www.binoz.uj.edu.pl>), Wydziału Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii (<http://www.biotka.mol.uj.edu.pl>) oraz Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej (<http://www.fais.uj.edu.pl>) i Wydziału Matematyki i Informatyki (<http://www.matinf.uj.edu.pl>).

Bardzo ważne są również strony internetowe organizacji studenckich, do których najczęściej należy młodzież studiująca na naszym wydziale:

- Naukowego Koła Chemików UJ (<http://tichy.ch.uj.edu.pl>);
- Naukowego Koła Studentów Ochrony Środowiska UJ (http://www.chemia.uj.edu.pl/kolo_os);

¹ *Złota Księga Wydziału Chemii UJ*, Tom 1, red. E. Szczepaniec-Cięciak, Wydawnictwo UJ, Kraków 2000, ss. 446. Książka stanowiła podsumowanie dorobku liczącej ponad dwadzieścia lat działalności chemików na naszym uniwersytecie. Poprzez pryzmat losów ludzi, którzy tę historię tworzyli, przedstawiony został w niej obraz rozwoju badań naukowych w dziedzinie chemii i kształcenia studentów w naszej uczelni.

– Koła Matematyczno-Przyrodniczego Studentów UJ (<http://www.if.uj.edu.pl/pl/koloSMP/kolo.html>);

– Samorządu Studentów Wydziału Chemii UJ (<http://www.chemia.uj.edu.pl/samorzad>) oraz strony internetowe organizacji studenckich działających na Uniwersytecie Jagiellońskim. Są to:

- Samorząd Studencki;
- Towarzystwo Doktorantów;
- Bratnia Pomoc Akademicka im. św. Jana z Kęt „Cantianum”;
- Erasmus Student Network – Uniwersytet Jagielloński;
- Europejskie Forum Studentów AEGEE Kraków;
- Fundacja Studentów i Absolwentów UJ „Bratniak”;
- Niezależne Zrzeszenie Studentów;
- Stowarzyszenie „Rotunda” – Centrum Kultury;
- Studenckie Towarzystwo Naukowe CM UJ;
- Studencka Poradnia Prawa Medycznego CM UJ;
- Zrzeszenie Studentów Polskich;
- Klub Uczelniany AZS UJ;
- Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży Akademickiej;
- Akademicki Klub Turystyczny „Rozdroże”;
- Stowarzyszenie Studentów UJ „Centrum Młodych Dyplomatów”;
- Klub Wolontariusza UJ.

Można o nich uzyskać dokładne informacje na stronie internetowej: <http://www.uj.edu.pl/dispatch.jsp?item=studenci/organizacje.jsp>

W ostatnich latach można zauważyć bardzo dynamiczny rozwój działalności kół naukowych na Uniwersytecie Jagiellońskim. W roku 2006 liczba kół naukowych UJ i Collegium Medicum wynosiła 170, w roku 2007 zaś – 184². Studenci mają możliwość wyboru organizacji, do której chcą należeć. W promowaniu działalności kół naukowych aktywnie uczestniczy Rada Kół Naukowych UJ³.

RKN UJ reprezentuje Koła Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego wobec władz uczelni oraz przyznaje środki finansowe, pochodzące z Funduszu Dydaktyczno-Wychowawczego na działalność tych organizacji. W skład RKN UJ wchodzi wszyscy przewodniczący Kół Naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Rada przyznaje środki na realizację projektów sklasyfikowanych według następujących kategorii:

- konferencje organizowane przez koła naukowe UJ;
- publikacje naukowe kół;
- konferencje wyjazdowe;
- studenckie programy badawcze;
- działalność kulturalna i popularnonaukowa;
- działalność integracyjna i promocyjna.

² Sprawozdanie roczne Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego za 2006 rok złożone na posiedzeniu Senatu UJ, Kraków 2007, s. 46 oraz sprawozdanie roczne Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego za 2007 rok złożone na posiedzeniu Senatu UJ, Kraków 2008, s. 56.

³ Rada Kół Naukowych UJ, <http://www.rkn.uj.edu.pl>

* * *

Integracja nauk przyrodniczych dokonała się w naszej uczelni najpierw na płaszczyźnie edukacyjnej, poprzez tworzenie interdyscyplinarnych kierunków studiów, takich jak ochrona środowiska (prowadzona od roku akademickiego 1993/1994 wspólnie z Wydziałem Biologii i Nauk o Ziemi), studia matematyczno-przyrodnicze (od tego samego roku prowadzone przez Wydział Matematyki i Fizyki⁴) wraz z wydziałami: Chemii, Biologii i Nauk o Ziemi, Biotechnologii⁵, Collegium Medicum, oferujące studentom wiele kierunków do wyboru: astronomię, biologię, biotechnologię, chemię, geologię, geografę, informatykę, inżynierię materiałową, ochronę środowiska, matematykę, farmację, medycynę oraz międzywydziałowe studia z inżynierii materiałowej (od 2002/2003), prowadzone przez Wydział Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej wraz z Wydziałem Chemii, na których to studiach proponuje się 7 specjalności: nanostruktury i nanotechnologie, inżynieria układów molekularnych, inżynieria materiałów magnetycznych, półprzewodnikowych i nadprzewodzących, fotonika i inżynieria stanów kwantowych, polimery naturalne i syntetyczne, materiały nano- i supramolekularne, biomateriały.

Od roku akademickiego 2007/2008 rozpoczęła się rekrutacja na międzywydziałowy kierunek studiów: zaawansowane materiały i nanotechnologia, które zastąpiły dotychczasowe studia z inżynierii materiałowej.

* * *

Część I książki *Karty z dziejów Naukowego Koła Chemików Uniwersytetu Jagiellońskiego* poświęcona jest tej jedynej organizacji studentów chemii, która przetrwała ponad 100 lat na naszej uczelni. Została ona założona 5 listopada 1904 roku z inicjatywy pierwszej większej grupy studiujących wówczas chemię na Wydziale Filozoficznym UJ (9 osób!) jako Kółko Chemików Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pierwszym kuratorem Kółka Chemików był profesor Karol Olszewski – światowej sławy chemik i kriogenik, pierwszym zaś przewodniczącym wybitny biochemik Leon Marchlewski, późniejszy profesor i kierownik Katedry Chemii Lekarskiej UJ, dziekan Wydziału Lekarskiego UJ, potem prorektor i rektor UJ, wiceprezes Polskiej Akademii Umiejętności, prezes Polskiego Towarzystwa Chemicznego, a także senator II RP z ramienia Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast”.

Formy działania Koła Chemików UJ zmieniały się podczas jego ponad 100-letniej historii⁶, jednakże prawie zawsze dotyczyły najistotniejszych problemów młodzieży studiującej chemię na Uniwersytecie Jagiellońskim, a niekiedy miały szerszy oddźwięk społeczny. Na początku głównym celem tej organizacji było pogłębianie wiedzy studentów, prowadzenie bibliotek, wydawanie skryptów, tłumaczenie zagranicznych czasopism, organizowanie zebrań i odczytów naukowych, popularyzacja osiągnięć nauki, organizowanie wycieczek i praktyk przemysłowych, mających na celu zdobycie wiadomości o przemyśle chemicznym, koło czyniło starania o uzyskanie praktyk wakacyjnych i posad

⁴ Od roku akademickiego 2003/2004 powstały z niego dwa wydziały: Wydział Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej UJ oraz Wydział Matematyki i Informatyki UJ.

⁵ Od roku akademickiego 2006/2007 Wydział Biotechnologii UJ nosi nazwę: Wydział Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii UJ.

⁶ Koło zawieszało swoją działalność podczas I i II wojny światowej (1914–1918 i 1939–1945), w okresie stalinowskim (1950–1957) i podczas stanu wojennego (1981–1983).

dla absolwentów. Koło prowadziło również działalność towarzyską – urządzało bale, majówki, wycieczki narciarskie, turnieje szachowe i brydżowe.

W latach 1945–1948 Koło Chemików wykorzystywało w swojej działalności wzorce z okresu międzywojennego, jednakże pojawiło się bardzo wiele nowych problemów, które studenci musieli rozwiązywać, a mianowicie brali udział w odbudowie laboratoriów uniwersyteckich, zdobywali fundusze na odczynniki, aparaturę, książki i czasopisma, odzyskiwali rozproszone zbiory biblioteczne, brali udział w pracach przy budowie nowego gmachu Collegium Chemicum przy ul. Krupniczej 41 (później ul. M. Karasia 3, obecnie ul. R. Ingardena 3), wydawali skrypty dla studentów, prowadzili odczyty, repetytoria i kursy, czynili starania o dodatkowe przydziały żywności dla chemików, o domy wypoczynkowe i mieszkania dla studentów chemii.

W roku akademickim 1949/1950 rozwiązano Koło Chemików, gdyż nowa struktura ruchu młodzieżowego nie przewidywała istnienia kół naukowych. Zastępczą formą organizacyjną stało się Koło Przedmiotowe. Po reaktywacji Koła Chemików w 1957 roku nastąpiła jego afiliacja przy Zrzeszeniu Studentów Polskich (ZSP). W latach 1957–1981 koło pomagało w działalności wydawniczej uczelni, organizowało wycieczki do fabryk i praktyki przemysłowe, obozy naukowo-badawcze krajowe i zagraniczne, spotkania i dyskusje z udziałem pracowników naukowych, konferencje naukowe, kursy i szkolenia, prowadziło prace naukowo-badawcze, współpracowało ze szkołami średnimi oraz towarzystwami naukowymi (Polskie Towarzystwo Chemiczne – PTCh, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego – SITPChem, Liga Ochrony Przyrody – LOP, Naczelna Organizacja Techniczna – NOT), a także organizowało życie towarzyskie studentów: bale, wycieczki turystyczne i rajdy, juwenalia.

13 grudnia 1981 roku, po wprowadzeniu stanu wojennego, Naukowe Koło Chemików uległo rozwiązaniu. Wznowienie działalności 18 kwietnia 1985 roku rozpoczęło nowy okres pracy koła, związany bardzo ściśle z ruchami ekologicznymi w kraju i za granicą oraz poświęcony edukacji ekologicznej. To właśnie studenci przyczynili się do powstania osiem lat później nowego kierunku studiów ochrona środowiska.

Naukowe Koło Chemików podjęło współpracę z wieloma krajowymi i zagranicznymi organizacjami ekologicznymi. Studenci wyjeżdżali na obozy ekologiczne i prowadzili badania zanieczyszczeń powietrza, wód i gleby (w kraju i za granicą), wydawali głośnie w owym czasie pismo ekologów „Zielone Brygady” (w języku polskim i angielskim), organizowali studenckie sesje naukowe Students for Environment – Kraków 1988 czy też międzynarodowe obozy naukowe – Kraków–Wetlina ’91 z udziałem studentów z Holandii, Nowosybirsk–Kraków ’92 lub też Kraków–Enschede ’93 – obóz polsko-holenderski. Obozy te miały charakter interdyscyplinarny i integracyjny.

Naukowe Koło Chemików UJ w ciągu ostatnich lat oprócz tradycyjnej działalności rozwinęło wiele nowych form aktywności: między innymi przygotowywało studentów do życia w warunkach globalnego społeczeństwa informatycznego poprzez umożliwienie dostępu do różnorodnych programów sieciowych i internetu, doskonaliło poziom nauczania na Wydziale poprzez przeprowadzanie ankiet oceniających jakość kształcenia, brało udział w tworzeniu i reformowaniu programu studiów, organizowało spotkania z kadrą wydziału w ramach tzw. herbatki z ciekawym człowiekiem, prowadziło stację monitoringu składu opadów i stanu atmosfery (całodobowe pomiary temperatury, nasłonecznienia i ciśnienia). Realizacja tego projektu była możliwa dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Batorego i Banku Przemysłowo-Handlowego. Koło wydawało cza-

sopismo „Głos z probówki”, organizowało pokazy ciekawych doświadczeń z chemii dla szkół i w ramach Festiwalu Nauki oraz podczas Dni Otwartych Wydziału Chemii UJ.

Studenci pracujący w Kole Chemików w ciągu całego okresu jego istnienia to ludzie szczególnie utalentowani, twórczy, ambitni, pełni pomysłów, posiadający duże uzdolnienia organizacyjne i naukowe. Koło pomogło im rozwinąć te umiejętności. Wielu spośród dawnych działaczy kół naukowych zdobyło w życiu zawodowym poważne pozycje, zwłaszcza w nauce polskiej.

A w tym rozwoju pomagali młodzieży kuratorzy i opiekunowie Koła Chemików: Karol Olszewski, Leon Marchlewski, Karol Dziewoński, Tadeusz Estreicher, Jan Moszew, Julian Mirek, Adam Bielański, Elżbieta Szczepaniec-Cięciak i Roman Dziembaj.

Do roku 2001 Naukowe Koło Chemików UJ było jedynym kołem działającym na Wydziale Chemii UJ i do niego zapisywała się część studentów ochrony środowiska. Z inicjatywy studentów IV roku ochrony środowiska (I rok studiów magisterskich uzupełniających) powstało Naukowe Koło Studentów Ochrony Środowiska (decyzja Rady Wydziału Chemii UJ z dnia 18 października 2001 r., rejestracja na UJ 22 października 2001 r.). Pierwszym prezesem NKSOŚ UJ został wybrany student IV roku OŚ – Tomasz Pietrusiak, opiekunem koła zaś został prof. dr hab. Adam Juskiewicz. Koło posiada własny lokal przy ul. Gronostajowej 3 w pokoju 039 i wydaje własne czasopismo „Ochroniarz”. Działalność statutowa koła to: rozwijanie zainteresowań i pasji naukowych studentów, pogłębianie wiedzy i umiejętności ze szczególnym uwzględnieniem nauk służących ochronie środowiska, propagowanie badań naukowych o charakterze interdyscyplinarnym, nawiązywanie kontaktów z organizacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska, integracja studentów i pracowników naukowych różnych wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także promowanie kierunku studiów ochrona środowiska.

Koło organizuje prelekcje, wykłady i odczyty propagujące ochronę środowiska, organizuje wycieczki i obozy naukowe, wydaje broszury i informatory, prowadzi bibliotekę koła.

Zasługująca na szczególną uwagę druga część książki *Karty z dziejów Naukowego Koła Chemików Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wspomnienia studentów i absolwentów* jest zbiorem wspomnień przede wszystkim absolwentów chemii. Dołączono także kilka wspomnień absolwentów ochrony środowiska oraz przyjaciół NKCh UJ.

W tych wspomnieniach czytelnik znajdzie w tle obraz czasów, w których żyli Autorzy, echa historii naszego kraju, opisy lat studenckich, egzaminów, zabaw, wycieczek, konferencji, obozów naukowych. Dzięki tym wspomnieniom, a jest ich w książce ponad pięćdziesiąt, poznajemy różne losy życiowe i zawodowe absolwentów chemii z lat 1935–2007 oraz absolwentów ochrony środowiska i zdajemy sobie sprawę z tego, że pod wieloma względami jesteśmy bardzo podobni do tych, którzy nas poprzedzali, ale równocześnie odmienni, gdyż żyjemy w innych czasach, patrzymy w stronę nowej przyszłości.

Większość wspomnień chemików była pisana w latach 1993–1994 w związku z Jubileuszem 90-lecia Naukowego Koła Chemików UJ, zorganizowanym w dniach 4–5 listopada 1994 roku i połączonym ze Zjazdem Absolwentów Chemii, wystawą dokumentów, fotografii i innych pamiątek studenckich, sesją wspomnieniową i tradycyjnym Balem Chemika. Później doszło jeszcze wiele bardzo ciekawych wspomnień. I mimo iż w życiu każdego z Autorów wspomnień w okresie ponad dziesięciu lat, które minęły od tego pamiętnego zjazdu, zmieniło się bardzo wiele, nie próbowaliśmy uzupełniać tych

wspomnień ani biogramów, pozostawiając teksty w wersji pierwotnej, zaznaczając jedynie na stronie tytułowej miejsce i rok, w którym te wspomnienia powstały⁷.

W książce tej można znaleźć trochę anegdot, wierszy, piosenek i innych tekstów, które towarzyszyły życiu studenckiemu, a także fotografie, które są ściśle związane ze wspomnieniami.

Wielu naszych absolwentów osiągnęło najwyższe stanowiska w nauce polskiej, oświacie, w przemyśle, polityce, biznesie, niektórzy zaś przestali zajmować się chemią – zdobyli nowe zawody.

Liczni nasi absolwenci rozproszyli się po całym świecie – są nie tylko w różnych krajach Europy, lecz także w Ameryce Północnej i Południowej, Afryce, Australii; tam znaleźli lepsze warunki życia i pracy, wielu z nich odniosło wielkie sukcesy.

Bardzo często nasi absolwenci pomagają Wydziałowi Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego, za co należą się im słowa uznania i serdeczne podziękowania.

⁷ Kilka wyjątków uczyniliśmy na prośbę Autorów. I wówczas są dwie daty przy wspomnieniu.